stoma+pzl_5_2008:maketa - radiologie 22.9.2008 11:44 Stránka 61
proLékaře.cz | 21.11.2026

Rizikový pacient a specializovaná zubní péče

Halačková Z.[1], Kukletová M.[1], Izakovičová-Hollá L.[1,2]

[1]Stomatologická klinika LF MU a FN u sv. Anny, Brno
[2]Ústav patologické fyziologie LF MU, Brno

Souhrn

Cílem naší práce bylo zjistit potřebu stomatologické péče u rizikových pacientů (N=337) odeslaných na Stomatologickou kliniku LF MU a FN U sv. Anny v Brně k vyšetření a/nebo ošetření v letech 2002-2004. Současně nás zajímalo, které choroby a v jakých kombinacích byly u těchto osob přítomné a jakým způsobem ovlivnily následně provedené ošetření chrupu. Zaměřily jsme se též na údaje, odkud byl pacient s doporučením odeslán, a ke které zdravotní pojišťovně přísluší. Většinu odesílajících tvořili praktičtí zubní lékaři (37,7 %) a různá oddělení FN (38,0 %), frekvence nemocných bez doporučení byla zhruba poloviční (16,0 %). Mezi nejčastějšími diagnózami, pro něž byli pacienti odesláni k vyšetření či ošetření na kliniku, byla mentální retardace (12 %), alergické choroby včetně bronchiálního astmatu (9,2 %), kožní onemocnění (8,9 %) a pacienti s kardiovaskulárními chorobami (5,3 %), příp. fobií (5,0 %). U více než třetiny nemocných se jednalo o kombinace několika závažných celkových onemocnění. Závěrem lze říci, že u pacientů odesílaných z ordinací praktických zubních lékařů je typickým požadavkem provedení komplexní sanace nebo specializovaného výkonu u rizikových nemocných, naopak u pacientů odeslaných z FN převládá požadavek vyšetření před plánovaným chirurgickým výkonem, příp. provedení zubního ošetření v souvislosti s hospitalizací pacienta.
Klíčová slova: rizikový pacient - zubní péče - zubní lékařství - hendikepovaný pacient

Halačková Z., Kukletová M, Izakovičová-Hollá L:
Patient at Risk and Specialized Dental Care

Summary: The study aim was to find out the need of specialized dental care in patients at risk (N=337) advised to the Stomatological Clinic, Medical Faculty, Masaryk University and the Faculty Hospital of Saint Ann in Brno for examination and/or treatment within 2002 - 2004. In addition, the diagnoses of diseases and their combinations affecting advised persons were registered as well as their influence on the method of dental treatment. The data on the type of recommending practice and the affiliation to the Health Insurance were followed, too. Patients were referred most frequently from their private dental practices (37.7%), and different departments of the Faculty Hospital (38.0%), whereas the frequency of patients without recommendation was lower (16.0%). The most common diagnoses of advised patients were mental retardation (12%), allergy including asthma bronchiale (9.2%), skin diseases (9.9%) and patients suffering from cardio-vascular diseases (5.3%) and phobia (5%). Combinations of several severe systemic diseases were recorded in more than 30% patients.

The main requirement in patients advised by their private dental practice was a complex dental treatment or a specialized intervention in patients at risk. Specialists of different Faculty Hospital departments asked most often for examination before a planned surgical treatment or for a dental treatment in relation to patient´s hospitalization reasons.
Key words: patient at risk - dental care - dentistry - handicapped patient

Prakt. zub. Lék., roč. 56, 2008, č. 5, s. 61–66.

ÚVOD

Zlepšující se životní podmínky a kvalita zdravotnické péče vedly k prodloužení průměrného věku obyvatelstva [2] a mění se i orální zdraví populace vyššího věku [1]. Současně s tím se ovšem zvýšil i počet nemocných, kteří trpí závažným celkovým onemocněním a vyžadují nejenom rozsáhlejší péči praktických lékařů a specialistů, ale také odlišný přístup k zubní péči [3]. Ta je obvykle tím náročnější, čím závažnější je celkový zdravotní stav nemocných [5]. Do skupiny pacientů hendikepovaných z hlediska zubní péče musíme tedy dnes zařadit všechny pacienty, kteří potřebují při ošetření individuální přístup v závislosti na jejich celkovém zdravotním stavu. Tyto pacienty nelze ambulantně často ani vyšetřit, proto jsou odesíláni k ošetření na specializovaná pracoviště.

Cílem naší práce bylo zjistit potřebu stomatolo-

stoma+pzl_5_2008:maketa - radiologie 22.9.2008 11:44 Stránka 62
proLékaře.cz | 21.11.2026

gické péče u rizikových pacientů odeslaných na stomatologickou kliniku k vyšetření a/nebo ošetření kvůli přítomnosti závažného celkového onemocnění. Současně nás zajímalo, které choroby a v jakých kombinacích byly u těchto hendikepovaných osob přítomny a jakým způsobem ovlivnily následně provedené ošetření chrupu. Studie byla prováděna v rámci řešení grantu IGA MZ ČR NR8215-3/2004 a výzkumného projektu Stomatologického výzkumného centra č. 1M0528.

MATERIÁL A METODIKA

Do souboru byli zařazeni rizikoví pacienti nad 18 let věku odeslaní k vyšetření a ošetření na Stomatologickou kliniku Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně v letech 2002-2004. Pacienti byli odesíláni s doporučením z různých pracovišť, nebo byli vyšetřeni a následně ošetřeni na vlastní žádost (bez doporučení) s ohledem na závažnost diagnózy zubního nebo systémového onemocnění. Celkem byla zpracována zdravotnická dokumentace 337 pacientů [155 mužů a 182 žen, průměrného věku 44 let, s rozptylem 18-86 let). Vyšetření a ošetření pacientů bylo provedeno zčásti ambulantně, zčásti v celkové anestezii nebo v neuroleptanalgezii. Po vyšetření byli pacienti zařazeni do jedné ze tří skupin; v první skupině byly osoby, u nichž byla indikována komplexní zubní péče na Stomatologické klinice. Druhou skupinu tvořili pacienti, kterým byl po vyšetření proveden specializovaný výkon na klinice a dále byli ošetřováni u svého zubního lékaře. Poslední skupinu tvořili pacienti, u nichž bylo provedeno vyšetření, byl navržen plán léčby a pacient byl následně odeslán k ošetření ke svému zubnímu lékaři.

Ke statistickému zhodnocení vybraných parametrů bylo použito programu Statistica v. 6.0 (Statsoft Inc., Tulsa, USA).

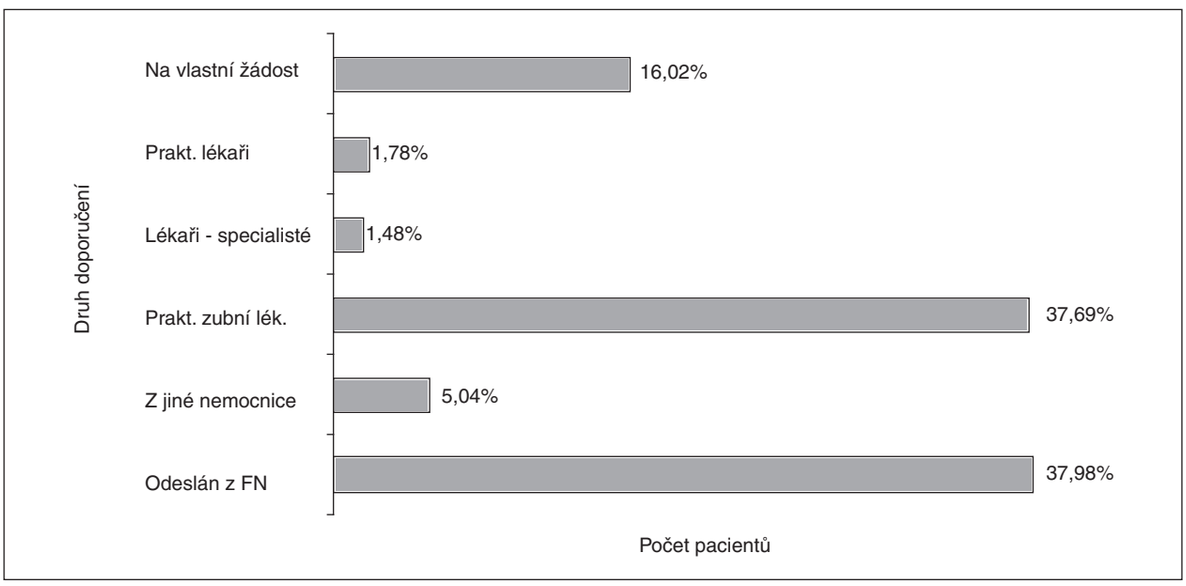
VÝSLEDKY

Do souboru bylo zařazeno 337 pacientů (z toho 46 % mužů a 54 % žen), u kterých jsme vyšetřili celkem 9383 zubů. Při analýze se ukázalo, že na kliniku bylo odesláno k ošetření chrupu nejvíc pacientů z ordinací praktických zubních lékařů (127, tj. 37,7 %) a z různých oddělení FN u sv. Anny v Brně (128, tj. 38,0 %). Z jiných nemocnic bylo posláno asi 5 % pacientů, oproti tomu z ordinací praktických lékařů i specialistů to bylo méně než 2 % z celkového počtu nemocných. Přes 16 % pacientů si však vyžádalo ošetření bez doporučení lékaře (graf 1).

Z hlediska rozložení nemocných u jednotlivých zdravotních pojišťoven (ZP) byla převážná část - 277 pacientů (82,2 %) – pojištěnců VZP (111), 6,5 % vyšetřených bylo z pojišťovny 211, 5,3 % ze ZP 201; počty pojištěnců ostatních ZP nepřesáhly 3 % (graf 2).

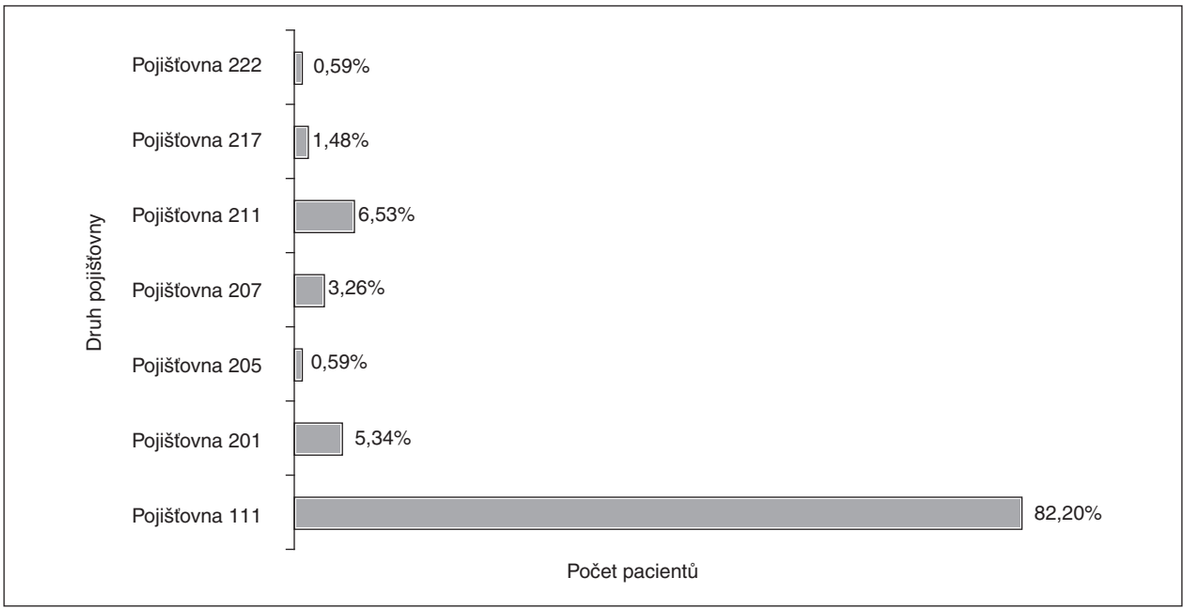
Specializovaná zubní péče byla nejčastěji požadována pro pacienty, u kterých se vyskytovala kombinace několika závažných celkových onemocnění (32,6 %), další větší skupinu tvořili mentálně retardovaní pacienti (11,9 %), příp. pacienti s touto diagnózou v kombinaci s epilepsií (5,0 %). Mezi dalšími stavy dominovaly alergické choroby, včetně bronchiálního astmatu (9,2 %), kožní onemocnění (8,9 %), kardiovaskulární nemoci (5,3 %), případně fobie (5,0%). Ostatní diagnózy (např. epilepsie, onkologická onemocnění apod.) se v našem souboru vyskytovaly pouze sporadicky (tab. 1).

Podle potřeby následného ošetření byli pacien-

Graf 1. Počet odeslaných pacientů v závislosti na druhu doporučení – celkový soubor.

stoma+pzl_5_2008:maketa - radiologie 22.9.2008 11:44 Stránka 63
proLékaře.cz | 21.11.2026

Graf 2. Počet odeslaných pacientů v závislosti na druhu pojišťovny – celkový soubor.

ti rozděleni do tří skupin, přičemž komplexní zubní péče byla poskytnuta 226 pacientům, cílené ošetření bylo provedeno u 25 pacientů a u dalších 86 pacientů bylo provedeno konziliární vyšetření, byl vypracován plán léčby a pacient byl následně ošetřen u svého lékaře (tab. 2).

Při sledování pacientů, kteří byli ošetřeni komplexně, se ukázalo, že nejvyšší procento nemocných bylo odesláno z ordinací praktických zubních lékařů (46,5 %). Počty osob odeslaných k vyšetření z různých oddělení FN u sv. Anny (21,0 %) jsou shodné s počty takto ošetřených pacientů na vlastní žádost (22,0 %) (tab. 3). Vzhledem k celkovému vysokému počtu pojištěnců VZP v celém souboru není překvapující, že také ve skupině pacientů vyžadujících komplexní zubní péči na specializovaném pracovišti byla většina registrována u pojišťovny VZP (79,2 %) (tab. 4).

Tab. 1. Počet a věk pacientů dle celkového onemocnění.

Diagnóza	Počet pacientů	Procento pacientů	Věk Od	Věk Do	Průměrný
1-epilepsie	9	2,67%	22	35	30
3-mentální retardace	40	11,87%	18	50	28
4-krvácivé choroby	3	0,89%	45	55	50
5-DMO	2	0,59%	27	28	28
6-imobilní pacient	1	0,30%	63	63	63
7-kardiovask. choroby	*16*	*4,75%*	43	86	67
8-onkologická onemocnění	13	3,86%	27	81	54
10-psychiatrická onemocnění	5	1,48%	24	51	35
11-fobie	*17*	*5,04%*	19	51	30
12-alergie	24	7,12%	23	73	43
13-transplantační program	6	1,78%	38	59	47
14-kožní onemocnění	30	8,90%	18	84	40
15-astma	7	2,08%	25	57	43
16-onemocnění imunitního systému	1	0,30%	53	53	53
17-revmatologická onemocnění	1	0,30%	34	34	34
18-ostatní	6	1,78%	21	66	44
19-zdravý pacient	4	1,19%	29	48	40
1,3-epilepsie a mentální retardace	*17*	*5,04%*	19	42	26
7,13-kardiovask. choroby a transplantace	*18*	*5,34%*	44	79	64
12,14-alergie a kožní onemocnění	7	2,08%	23	60	44
*Kombinace diagnóz	110	32,64%	18	82	50
CELKEM	337	100,00%	18	86	44

** Celkem 77 různých kombinací diagnóz s četností 1 – 4 pacienti.*

stoma+pzl_5_2008:maketa - radiologie 22.9.2008 11:44 Stránka 64
proLékaře.cz | 21.11.2026

Tab. 2. Přehled počtu pacientů v závislosti na poskytované zubní péči.

	Celkový počet pacientů	%	Komplexní vyšetření a ošetření	%	Cílené vyšetření a ošetření	%	Konziliární vyšetření a ošetření	%
Muži	155	46	111	49	9	36	35	41
Ženy	182	54	115	51	16	64	51	59
Celkem	337	100	226	100	25	100	86	100

Tab. 3. Lokalita doporučení–komplexní péče.

Druh doporučení	Počty	Procenta
1-Odeslán z FN	47	20,80 %
2-Z jiné nemocnice	16	7,08 %
3-Praktičtí zubní lékaři	105	46,46 %
4- Lékaři - specialisté	2	0,88 %
5-Praktičtí lékaři	6	2,65 %
6 Na vlastní žádost	50	22,12 %
Celkový součet	226	100,00 %

Tab. 4. Lokalita pojišťovny–komplexní péče.

Pojišťovna	Počty	Procenta
7-pojišťovna 111	179	79,20 %
8-pojišťovna 201	12	5,31 %
9-pojišťovna 205	2	0,88 %
10-pojišťovna 207	10	4,42%
11-pojišťovna 211	18	7,96 %
13-pojišťovna 217	3	1,33 %
14-pojišťovna 222	2	0,88 %
Celkový součet	226	100,00 %

Cílené vyšetření svých pacientů na specializovaném pracovišti požadovali nejčastěji praktičtí zubní lékaři (76 %); přibližně 16 % pacientů bylo takto ošetřeno na základě vlastní žádosti (bez doporučení). Konziliární vyšetření byla prováděna z více než 90 % u hospitalizovaných pacientů.

V tabulce 5 je uveden celkový počet vyšetřených a ošetřených pacientů ve sledovaných letech. Počet vyšetřených pacientů byl v roce 2004 téměř 4,5x vyšší oproti roku 2002, kdy studie začala. Výrazně vzrostl také celkový počet ošetřených pacientů (v roce 2004 byl cca 3,5x vyšší než v prvním roce hodnocení).

Tab. 5. Počty vyšetřených a ošetřených pacientů v v letech 2002–2004.

Rok	Počet vyšetřených pacientů
2002	49
2003	88
2004	200
Celkem	337
Rok	**Počet ošetřených pacientů**
2002	46
2003	115
2004	161
Celkem	322

DISKUSE A ZÁVĚR

Vyhodnocení dat získaných v průběhu řešení naší studie ukázalo, že praktičtí lékaři i ambulantní specialisté vyžadují zubní vyšetření a/nebo ošetření na klinickém pracovišti jen velmi omezeně. Oproti tomu zubní lékaři i jednotlivá oddělení FN u sv. Anny v Brně požadují pro své pacienty specializovanou zubní péči stejně často, liší se však v požadavcích na její rozsah. Praktičtí zubní lékaři požadují obvykle provedení komplexní sanace nebo specializovaného výkonu u rizikového pacienta. U nemocných odeslaných z FN převládá požadavek vyšetření chrupu před náročným chirurgickým výkonem (např. plánované transplantace), pro zpřesnění diagnózy celkového onemocnění, případně provedení zubního ošetření u hospitalizovaných pacientů.

Zajímavým zjištěním je fakt, že více než 16 % pacientů si vyžádalo ošetření bez doporučení svého lékaře. Téměř vždy se přitom jednalo o nemocné, kterým byla poskytnuta komplexní zubní péče, a to buď z důvodu závažného celkového nebo zubního onemocnění, případně kombinace obou příčin vedoucí k obtížné ambulantní sanaci těchto pacientů.

Jak v celkovém souboru tak i v jednotlivých podskupinách pacientů převládali pojištěnci VZP (ZP 111), což bezpochyby odráží celkové množství pojištěnců v jednotlivých ZP. Ve všech skupinách rozdělených dle následné péče byla více než třetina pacientů, u nichž se vyskytovala kombinace několika závažných celkových nemocí. Komplexní terapie byla poskytována nečastěji těmto polymorbidním pacientům, dále nemocným mentálně retardovaným, příp. pacientům s touto diagnózou v kombinaci s epilepsií. Cílené ošetření bylo nejčastější u pacientů polymorbidních, mentálně retardovaných, epileptiků a nemocných s fobií.

Kromě skupiny mentálně retardovaných pacientů, u které se dají problémy s chrupem očekávat [4, 6] vzhledem k tomu, že vedle komunikačních potíží u nich bývají často závažné hygienické nedostatky v péči o chrup, je problémovou skupinou i skupina nemocných s diagnózou fobie. Tito pacienti mají strach ze zubního ošetření tak velký, že jsou většinou neošetřitelní ambulantně i při využití možnosti premedikace, a tak často přicházejí na Stomatologickou kliniku se značně devastovaným chrupem a je nutno je ošetřit v celkové

stoma+pzl_5_2008:maketa - radiologie 22.9.2008 11:44 Stránka 65
proLékaře.cz | 21.11.2026

anestezii. Zanedbatelný počet imobilních pacientů v našem souboru, kteří potřebovali specializované zubní ošetření, je odrazem zubní péče praktických zubních lékařů.

Závěrem je nutno zdůraznit, že vyšetření rizikových pacientů (i když je ho možno v některých případech provést ambulantně) vyžaduje více času. Také vlastní výkony jsou prováděny za podstatně jiných – ztížených - podmínek, než je tomu při ošetření běžných pacientů. Nezanedbatelné náklady na zubní péči představuje použití různých druhů anestezie i pooperační péče, a v neposlední řadě také transport pacientů do domácího prostředí či ústavu. Při sledování počtu vyšetřených a ošetřených pacientů v jednotlivých letech naší studie je vidět výrazný meziroční nárůst, s čímž souvisí i rostoucí ekonomické a personální náklady na zajištění této specializované zubní péče. Se stárnutím populace je možno očekávat další nárůst počtu těchto rizikových pacientů (kardiovaskulárně nemocných, onkologicky nemocných, případně pacientů zařazených do různých transplantačních programů), kteří budou potřebovat specializovanou zubní péči, a proto bude v krátké době potřeba řešit vzrůstající náklady na jejich ošetření. Bylo by zapotřebí, aby se touto problematikou začaly zabývat nejenom instituce, které finálně musejí léčbu hendikepovaných pacientů řešit, ale i ty, které odpovídají za úhradu této péče a v neposlední řadě také ty, které garantují kvalitu vzdělávání zubních lékařů a dostupnost specializovaného ošetření. Spontánní vyřešení tohoto problému rozhodně nemůžeme očekávat bez provedení řady systémových změn.

LITERATURA

1. **Broukal, Z. a spol.:** Analýza orálního zdraví vybraných věkových skupin obyvatel České republiky 2003. Souhrnná zpráva o výsledcích statistického zjišťování v oboru stomatologie v r. 2003 ve srovnání s roky 1994, 1997 a 2000. Praha, 2004, 105 s.
2. Český statistický úřad. Základní údaje o České republice. Obyvatelstvo. Český statistický úřad, 2008.
3. **Dapeci, A.:** Orální zdraví populace vyššího věku. Čes. Stomat., roč. 95, 1995, č. 5, s. 161-166.
4. **Dufková, M.:** Sanace chrupu neošetřitelných pacientů v celkové anestezii. Prakt. zub. Lék., roč. 48, 2000, č. 6, s. 164-170.
5. **Šafářová, M.:** Diferencovaný přístup k ošetření extrakční rány u rizikových pacientů ve srovnání s pacienty zdravými. Čes. Stomat., roč. 103, 2003, č. 3, s. 107-111.
6. **Vráblová, J., Halačková, Z., Svobodová, M., Kuklová, M.:** Ošetřování stomatologických pacientů ve spolupráci s anesteziologem. Prakt. zub. Lék., roč. 53, 2005, č. 1, s. 15-18.

Granty: IGA NR8215-3/2004, SVC 1M0528.

Doc. MUDr. Zdenka Halačková, CSc.
Stomatologická klinika LF MU
a FN u sv. Anny
Pekařská 53
656 91 Brno
e-mail: zdenka.halackova@fnusa.cz

ROSTLINY PRO POSÍLENÍ ORGANISMU A ZDRAVÍ

Ivan Jablonský, Jiří Bajer

Jediná kniha svého druhu od českých autorů na našem trhu, která se komplexně zabývá rostlinami jako prostředkem pro posílení a harmonizaci lidského organismu. Ukazuje, že lze na zahradě pěstovat řadu rostlin, které nejen zpestřují záhony, ale které mohou ve formě výtažků, olejů, tinktur, džemů, šťáv atd. výrazně posílit náš imunitní, hormonální a nervový systém. V knize jsou proto kromě pěstebních postupů také rady, jak sklízet a používat jejich plody a nejrůznější části, jak postupovat při získávání extraktů, jaké látky obsahují a jak tyto látky účinkují. Nechybí ani praktické recepty. Text doprovází množství černobílých ilustrací a barevných fotografií.

Vydalo nakladatelství Grada Publishing, a.s., v roce 2007, formát A5, brožovaná vazba, 112 stran, cena 98 Kč, 198 Sk, ISBN 978-80-247-1745-6, kat. číslo 6115

Objednávku můžete poslat na adresu: Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP, Sokolská 31, 120 26 Praha 2, fax: 224 266 226, e-mail: nts@cls.cz
Na objednávce laskavě uveďte i jméno časopisu, v němž jste se o knize dozvěděli.